



Ringslangen in Oostvaardersveld 2016

Jeroen Reinhold
Rapport LBF-2016-015

Inleiding.

Het Oostvaardersveld was het eerste gebied in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland waar reproductie van de ringslang vastgesteld werd. In 1998 werden eieren in een broeihop aan de voet van de Knardijk gevonden nadat er in het gebied al de nodige meldingen waren van ringslangen (sinds 1989). Medewerkers en vrijwilligers van Landschapsbeheer maken deze broeihopen en voeren sindsdien jaarlijks de monitoring uit.

In 2013 vond in het Oostvaardersveld een grootschalige herinrichting plaats en werd het plan opgevat om edelherten toe te laten in het gebied. In de winter van 2015/2016 konden de edelherten voor het eerst via een onderdoorgang onder het spoor het Oostvaardersveld betreden. Monitoring van het gebruik van deze tunnel leerde dat twee dieren met enige regelmaat gedurende deze winter gebruik gemaakt hebben van deze tunnel.

Hoge begrazingdruk van grote grazers en reptielen gaan slecht samen. De beschermde ringslang zou in theorie hinder kunnen ondervinden door de begrazing door edelherten. Zeker gezien de belangrijke rol van deze populatie op de verdere verbreiding in Flevoland wil Staatsbosbeheer een vinger aan de pols houden zodat nog eventuele maatregelen genomen kunnen worden om de populatie positief te beïnvloeden. Reden om de ringslang te monitoren en op te nemen in het beheerplan Oostvaardersveld.

Landschapsbeheer Flevoland monitort al meer dan 15 jaar twee broeihopen in het gebied en loopt een monitoringsroute conform de RAVON systematiek. Dit gebied en deze monitoringsroute liggen in een deel van het Oostvaardersbos waar geen edelherten mogen komen. Een tweede monitoringsroute, met twee broeihopen langs de route, ligt in het gebied waar de edelherten wel kunnen komen. Deze route wordt gelopen sinds 2015.

Methode

Broeihopen beheren

Landschapsbeheer Flevoland kiest ervoor om broeihopen te beheren in de periode 10 oktober-december, met een voorkeur voor 10 oktober-15 november. Reden is dat de eieren dan zeker uitgekomen zijn en dat eventueel aanwezige ringslangen nog ruim voor de winter tijd hebben om een andere plek te zoeken. Daarnaast is de beschikbaarheid van maaisel in deze periode groot. Veel andere organisaties beheren broeihopen in het vroege voorjaar. Nadeel van deze periode is de beschikbaarheid van maaisel en dat eventueel vers maaisel tijdelijk een sterke broei heeft waardoor ringslangen op verkeerde plekken hun eieren afzetten.

De oude broeihop wordt gekeerd en voorzien van nieuw maaisel. Samen met het toevoegen van takken ontstaat een nieuwe broeihop.

In het Oostvaardersveld liggen nu vier broeihopen (figuur 1). Twee hopen liggen er vanaf 1997 (blauwe rondjes figuur) en twee hopen sinds 2015 (sterren figuur)

Eischalen

Eventuele eischalen in de broeihopen worden apart gehouden en aan het eind van de werkzaamheden geteld. Tevens wordt een schatting gedaan van het aandeel eieren dat succesvol uitgekomen is. Eieren die succesvol zijn uitgekomen hebben een of meerdere snedes in de eischaal.



Monitoring ringslangen

Zeven keer per jaar wordt een route gelopen waarbij aan weerszijde van het traject gekeken wordt of er zonnende slangen liggen. Gelopen wordt ongeveer maandelijks in de periode april-september.

De tellingen worden lang van te voren gepland waardoor weinig rekening gehouden wordt met de weersomstandigheden. Alleen bij langdurige regen of andere uitzonderlijke omstandigheden vinden de tellingen niet plaats. In het Oostvaardersveld zijn er twee routes: een route die sinds 1998 gelopen wordt (blauw in figuur) en een route die in 2015 voor het eerst gelopen is (Rood in figuur).

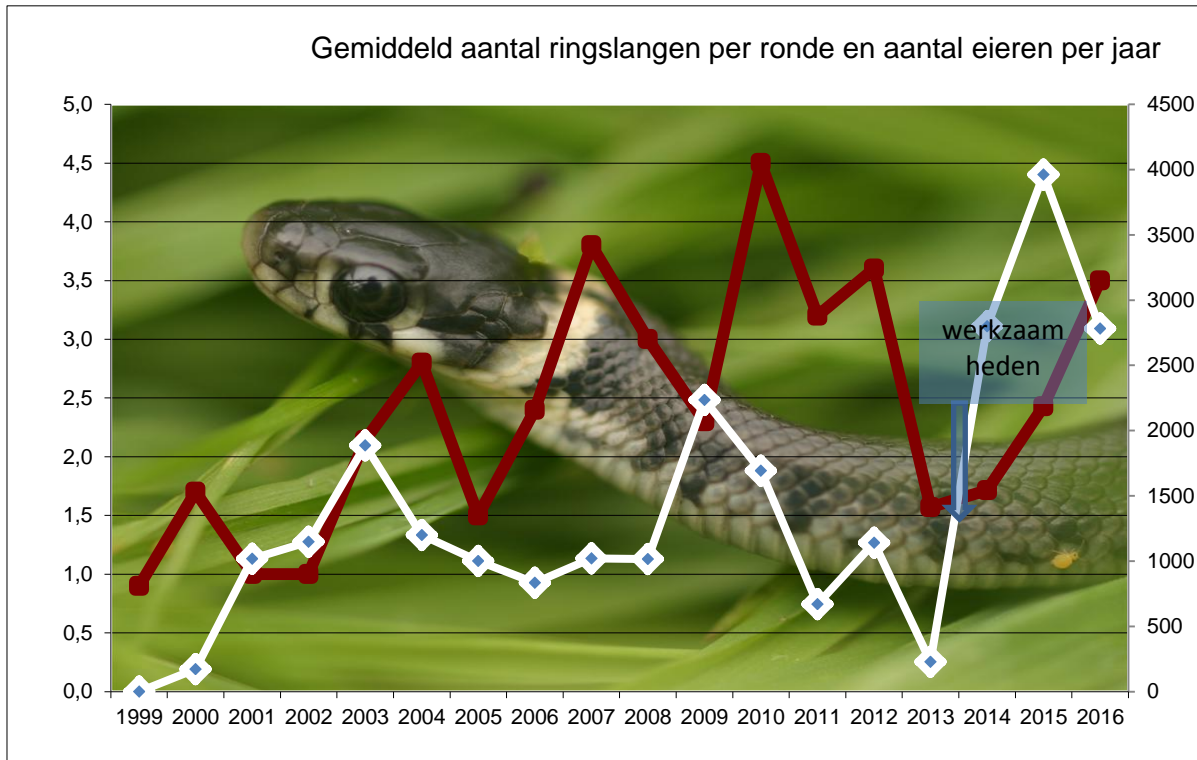


Figuur 1: Monitoringsroutes met langs elke route twee broeihopen

Resultaten

Oude route en oude broeihopen

2016 was voor de monitoring een vrij normaal jaar. De weersomstandigheden waren gunstig. Op veel van de dagen was er een mooie afwisseling van zon en bewolking. Het aantal slangen op de route lag dit jaar hoger dan de voorgaande drie jaar. Opvallend in de waarnemingsreeks is de telling van mei. Op 14 mei werden op de route 11 dieren waargenomen (allen nabij de broeihopen); een situatie die zich normaliter voordoet in juni. In juni werden juist vrij weinig dieren aangetroffen. De waarneming suggereert dat het eileggen dit jaar vroeger gestart is dan gebruikelijk. In 2013 werden op de 7 telrondes gemiddeld 1,6 dieren aangetroffen. In het telseizoen 2014 vonden tal van werkzaamheden plaats in het Oostvaardersveld. Binnen het telgebied was de ingreep beperkt tot de kap van de bomen langs het fietspad (welke wel een belangrijk onderdeel vormt van de telroute). 2016 vormt in de totale reeks een mooi score en geeft aan dat de inzinking van 2013 en opbouw erna voltooid is.



Figuur 2: Gemiddeld aantal aangetroffen ringslangen per monitoringsroute en het aantal eieren in de broeihopen. Het betreft het gebied waar sinds 1998 maatregelen voor de ringslang genomen worden en waar geen begrazing van grote grazers plaatsvindt.

Het aantal eieren in de twee broeihopen is in 2016 zeer gunstig: 2782 in totaal. Daarvan is ook nog zo'n 90% uitgekomen. Al met al een succesvol jaar.

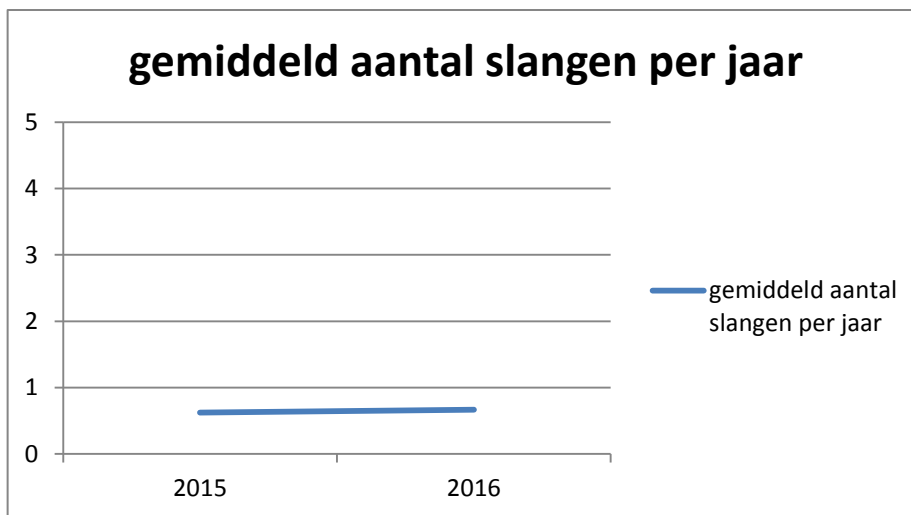


Er is vaak een verband te zien tussen het aantal eieren in de broeihopen en het gemiddelde aantal ringslangen op de route. Dit komt omdat in juni en september juist veel dieren nabij de broeihopen worden gezien. In juni de drachtige vrouwtjes en in september uitgekomen jongen (dit jaar dus al in mei).

Nieuwe route en nieuwe broeihopen

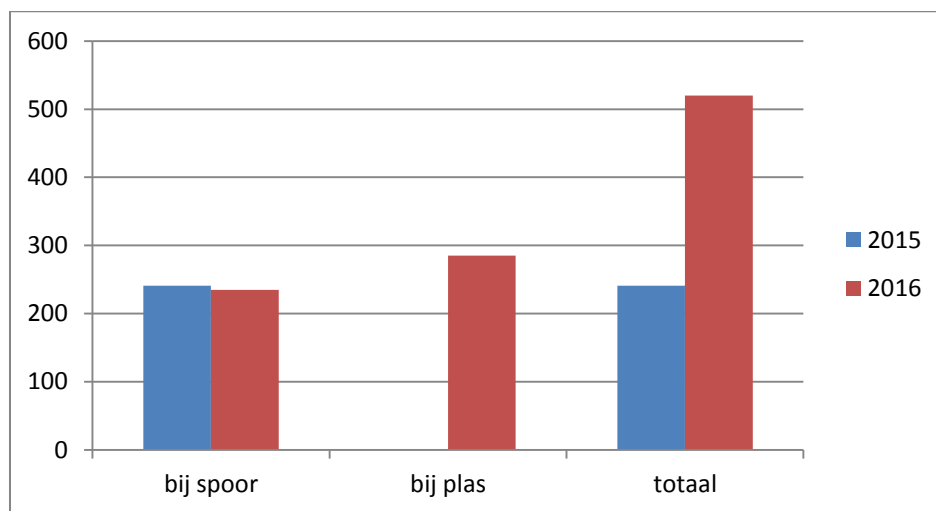
De nieuwe route is in de periode april-september 7 maal gelopen. Gemiddeld leverde dat 0,66 dieren per ronde op; vergelijkbaar met het vorige jaar. De vegetatie op de route wordt steeds dichter zodat dieren ook steeds meer richting pad zullen trekken om te zonnen

Figuur 3: Tellen van de eieren. Altijd een hele klus!



Figuur 4: Gemiddeld aantal waargenomen slangen per jaar op de monitoringsroute Oostvaardersveld met begrazing van edelherten.

Het aantal eieren in de twee broeihopen lag dit jaar op 520: een verdubbeling ten opzichte van vorig jaar. In beide broeihopen lagen dit jaar ongeveer evenveel eieren terwijl er vorig jaar alleen eieren aanwezig waren in de broeihoop aan de noordelijke zijde van de Praamweg. Beide broeihopen zijn dit jaar dan ook beter gecomposteerd. Uit de literatuur komt naar voren dat broeihopen die langdurig op dezelfde plek liggen in de loop der jaren beter benut worden.



Figuur 5: Aantal eischalen in de nieuwe broeihopen van het Oostvaardersveld.

Beide jaren vormen een mooie referentie voor de ontwikkeling en aanwezigheid van de ringslang zonder begrazingsdruk van edelherten. In de winter 2015/2016 zijn slechts enkele herten in het Oostvaardersveld aanwezig geweest.

Dankwoord

Veel dank is verschuldigd aan Leo Kuijs die een deel van de monitoringsroutes heeft gelopen. Marjan Adema-van Beek, Rick de Boer, Albert Burggraaff met twee kinderen familie Egberts met twee kinderen, Toos Klarenbeek, Corina Luijten, Sjoukje Meijerink, Jan Meijerink, Oudendijk, Ronald Pronk, Helma Rabelink, Jan Verbraaken, Marijke Verbraaken hebben meegeholpen met het monitoren en/of het omzetten van de broeihopen.

Verder natuurlijk dank aan SBB voor het leveren van het maaisel!